

TOLDI, ELSŐ ÉNEK

1.

Ég a napmelegtől a kopár szík sarja,
Tikkadt szőcskenyájak legelésznek rajta;
Nincs egy árva Piszál a tórs közt kelőben,
Nincs tenyérrnyi zöld hely nagy határ
mezőben.

Boglyák hüvösében tíz-tizenkét szolga
Hortyog, mintha legjobb rendin menne dolga;
Hej, pedig üresen, vagy félíg rakottan,
Nagy szénás szekerek álldogálnak ottan.

Ősztövér kútágas, hórihorgas gémmel
Mélyen néz a kútba s benne vizet kémel:
Óriás szunyognak képzelné valaki,
Mely az öreg földnek verít most szíja ki.
Válunál az ökrök szomjasan delelnek,
Bögölyök hadával háborúra kelnek:
De felült Lackó a béresek nyakára,
Nincs, ki vizet merjen hosszú csatornára.

2.

3.

Egy, csak egy legény van talpon a vidéken,
Meddig a szem ellát pusztá földön, égen;
Szörnyű vendégoldal reng araszos vállán,
Pedig még legénytoll sem pehelyzik állán.

Széles országútra messze, messze bámul,
Mintha más mezőkre vágyna e határról;
Azt hinné az ember: élő tilalomfa,
Útve 'áthalótnál' egy csekély halomba.

4.

Szép öcsém, miért állsz ott a nap tűzében?
Ládd, a többi horkol boglya hűvösében;
Nyelvel a kuvasz is földre hengeredve,
A világért sincs most egerészni kedve:
Vagy sohasem láttál olyan Förgő szelet,
Mint az, aki mindjárt megbirkózik veled,
És az utat nyalja sebesen haladva,
Mintha Püstkádó nagy kemény szaladna?

5.

Nem is, nem is azt a Förgőszelet nézi,
Mely a hamvas utat véges-végig Méri:
Túl a tornyon, melyet porbul rakott a szél,
Büszke Pegyver csillog, büszke hadsereg kél.
És amint sereg kél szürke por ködéből,
Úgy kel a sohajtás a Piü szívéből;
Aztán csak néz, csak néz előre hajolva,
Mintha szíve-lelke a szemében volna.

"SZÉP MAGYAR LEVENTÉK, ARANYOS VITÉZEK!
JAJ BE KESERVESEN, JAJ BE BÚSAN NÉZLEK.
MERRE, MEDDIG MENTEK? HARCRA? HÁBORÚBA?
HÍRVIRÁGOT SZEDNI GYÖNGYÖS KOSZORÚBA?
MENTEK-É TATÁRRÁ? MENTEK-É TÖRÖKRE,
NEKIK JÓÉJSZAKÁT MONDANI ÓRÓKRE?
HEJ! HA ÉN IS, ÉN IS KÖZTETEK MEHETNÉK,
SZÉP MAGYAR VITÉZEK, ARANYOS LEVENTÉK!"

6.

Ilyenforma Toldi Miklós gondolatja,
Mely sovárgó lelkét mélyen szántogatja;
S amint Pö magában, amint gondolkodik,
Szíve búbanatban összefacsarodik.
Mert vitéz volt apja: György is, álnok bátyja,
A királyfi mellett rött fel, mint barátja;
S míg ő bérésekkel gyűjt, kaszál egy sorban,
Göngösen henyél az a királyudvarban.

7.

8.

Itt van immár a had, Laczfi nádor hada,
Itt kevély hadával Laczfi Endre maga;
Délcegen megüli sárga paripáját,
Sok nehéz aranyhim terheli ruháját;
És utána nyalka, kolcsagos legények,
Tombolván alattok cifra nyergű mének:
Nézi Miklós, nézi, s dehogy veszi észbe,
Hogy a szeme is Páj az erős nézésbe.

9.

HÉ,
PARASZT!
MELYIK ÚT
MEGYEN ITT
BUDÁRA?

HM, PARASZT
ÉN!

"Hé, paraszt! melyik út megyen itt Budára?"
Kérdi Laczfi hetykén, csak amúgy Pélvállra;
De Toldinak a szó szívébe nyílallik,
És olyat döbben rá, hogy kívül is hallik.
"Hm, paraszt én!" emígy Püstölög magában,
"Hát ki volna úr más széles e határban?
Toldi György talán, a rókailekű bátya,
Ki Lajos királynál Penn a tányért váltja?"

10.

"Én paraszt? én?" - Amit még e szóhoz gondolt,
Toldi Györgyre szörnyű nagy káromkodás volt.
Azzal a nehéz Pát könnyedén Forgatja,
Mint csekély botocskát, végénél ragadja;
Hosszan, egyenesen tartja Pélkezével,
Mutatván az utat, hol Budára tér el,
S Mintha vassá volna karja, maga válva,
Még csak meg se rezzen a kinyújtott szálfá.

**EMBER EZ
MAGÁÉRT!**

11.

Nádorispán látja Toldit a nagy Pával,
És elámul rajta mind egész hadával.
"Ember ez magáért" Laczipi mond "akárki;
Nos Piúk, birokra, hadd lássuk, ki áll ki?"
Vagy ki tartja úgy Pél azt a hitvány rúdat,
Amellyel mutatja e suhanc az utat?"
Szégyen és gyalázat: Zúg, morog mindenki,
Egy paraszt Piúval még sem áll ki senki!

12.

De ki vína bajt az égháborúval,
Szélveszes, zímankós, viharos borúval?
És ki vína Isten tüzes haragjával,
Hosszu, kacskaringós, sístergő nyilával?
Mert csak az kössön ki Toldival, ha drága
S nem megunt előtte Isten szép világa;
Jaj-keserves annak, aki jut kezébe,
Mehalt anyjának is visszarí ölébe.

13.

*Elvonúl a hadnép hosszú tömött sorban,
Toldiról beszélnek az egész táborban;
Mindenik mond neki nyájasat vagy szépet,
Mindenik derít rá egy mosolygó képet;*

*Egyik így szól: "Bajtárs! mért ne jössz csatára?
Ily legénynek, mint te, ott van ám nagy ára."
Másik szánva mondja: "Szép öcsém, be nagy kár,
Hogy apád paraszt volt s te is az maradtál."*

*Elvonúl a tábor, csillapul morajja:
Ezt a szél elhordta, azt a por takarja;
Toldi meg nagybúsan hazafelé ballag,
Vaskos lábnyomától messze reng a parlag;
Mint komor bikáé, olyan a járása,
Mint a barna éjféli, szeme pillantása,
Mint a sértett vadkan, fű veszett dűhében,
Csaknem összeroppan a rúd vas kezében.*

14.